

Oud Leiden Nieuws

KWARTAALBLAD VAN DE HISTORISCHE VERENIGING OUD LEIDEN

Donderdag 3 november:

P.J. Bloklezing door Claudia Vandepoel, 'De smaak van de Leidse tuinbouw in de Gouden Eeuw'

Vrijdag 4 november:

HVOL-minisymposium 'De periferie centraal' over onderzoek in Rijnland

Zaterdag 5 november:

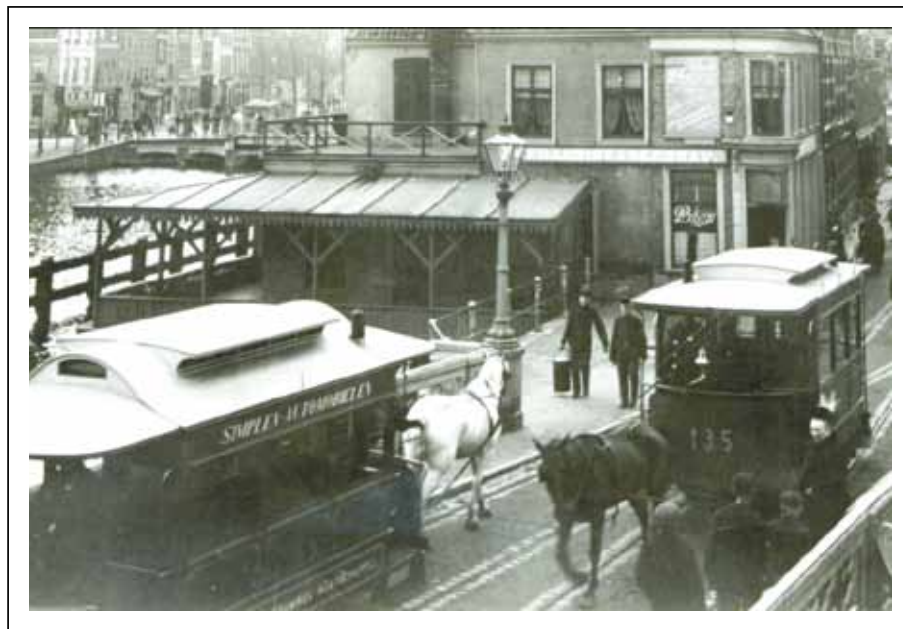
Diesviering Historische Vereniging Oud Leiden in de Hooglandse Kerk

Woensdag 14 december:

Jan van Houtlezing door Ed van der Vlist: 'De boekenverzameling van Jan van Hout'

Donderdag 15 december:

Erfgoedcafé in het Rijksmuseum voor Oudheden

*Een prentbriefkaart van de Paardensteeg uit ca. 1908. Het aan het Galgewater gelegen deel van de steeg werd in 1909 gesloopt ten behoeve van de elektrische tram. Het resterende deel van de straat ging verder als Prinsessekade (collectie HVOL).
Zie ook pagina 8-9.*

Oud Leiden Nieuws
jaargang 4 nr. 4
oktober 2016

AGENDA

Donderdag 3 november 2016

P.J. Blok lezing door voedselhistorica en archeologe Claudia Vandepoel: 'De smaak van de Leidse tuinbouw in de Gouden Eeuw'. De lezing wordt voor de elfde maal georganiseerd door de HVOL, de Universiteit Leiden en het Leidsch Dagblad.

Plaats: Academiegebouw, Klein Auditorium, Rapenburg 63-71. Aanvang 20.00 uur, inloop vanaf 19.15 uur. Zie ook pagina 11.

Vrijdag 4 november 2016

HVOL-minisymposium 'De periferie centraal'. Over onderzoek in Rijnland en enkele dorpen in het bijzonder.

Plaats: Hoogheemraadschap van Rijnland, Archimedesweg 1. Aanvang 14.00 uur. Zie ook www.oudleiden.nl en Oud Leiden Nieuws 2016-2.

Zaterdag 5 november 2016

Viering van de 114de dies van de Historische Vereniging Oud Leiden. Met onder meer een debat over het Leidse stadsrecht en de presentatie van het Leidse Jaarboekje 2016 en de Historische Kalender 2017.

Plaats: Hooglandse Kerk, Nieuwstraat 20. Aanvang, 10.30 uur, inloop vanaf 10.00 uur. Zie ook pagina 5.

Woensdag 14 december 2016

Jan van Hout lezing door Ed van der Vlist: 'De boekenverzameling van Jan van Hout'.

Plaats: Lokhorstkerk, Pieterskerkstraat 1. Aanvang: 20.00 uur. Zie ook pagina 12.

Donderdag 15 december 2016

Erfgoedcafé, voor alle geïnteresseerden in de Leidse geschiedenis. Toegang gratis, aanmelding verplicht.

Plaats: Rijksmuseum voor Oudheden, Rapenburg 28. Aanvang 16.30 uur. Zie ook <https://erfgoedcafeleiden.nl>.

Toegang tot lezingen georganiseerd door de HVOL is gratis op vertoon van de ledenpas. Niet-leden betalen 5 euro.

Nieuwe Leden

De Historische Vereniging Oud Leiden heet de volgende leden van harte welkom:

C. van Atten, M. Bayer, H. Bont, J.Th.A. Borsje, J. Broesterhuizen-Janssen, W. Dekker, F. Dekkers, L. Dencher, H.J.M. Dickhoff, L. Dickhoff, Th.C. Dickhoff, M. Dwarswaard, C.M. van der Geest, D. Haarman, O.A. Hendriksen, M.L.P. Hollebeek, R. Houweling, D. Jacobs, L. Jansen, A. Jermoumi, R. Koole, H.M. Kraij, Y.E.J.M. Matthee, R. Mulders, E. Pape, B. van der Poel, J. Roozendaal, B. Rijsbergen, C. Schoon, S.C. van Schooten, T.H. van Schooten, F. Tabeling, E. Tjon Sie Fat, J.W.C. Trouwee, M. Veenman, G.J. Veerman, E.J.H. Vogelenzang, K. de Vries, I.M. van Waveren, M.D. van der Wel, T. Westmaas.

MOOIS

U heeft misschien al gelezen dat onze vereniging de Oud Leidenprijzen heeft opgepoetst. 'Opgepoetst', omdat ze er al wel waren, maar inmiddels wel toe waren aan een onderhoudsbeurt. Mijn onvolprezen voorganger Hans Blom heeft in de afgelopen tijd de opzet gemaakt van een nieuwe versie van de prijs en hij leidt ook de 'uitrol' ervan. Het is de bedoeling om bij onze dies in 2017 de eerste uitreiking van deze twee vijfjaarlijkse Oud Leidenprijzen te beleven. Voor de winnaars is er een substantieel bedrag gereserveerd.

Er is een prijs voor wetenschappelijk werk en een publieksprijs. Voor die laatste prijs kan het publiek ook een stem laten horen en juist voor die prijs kan ruim gedacht worden aan kanshebbers. Niet alleen boeken, maar ook foto en film en allerhande andere manieren om de Leidse geschiedenis voor een groot publiek te presenteren komen in aanmerking. Genoemd werden al de herbegravenis van Diederik van Leyden Gael en de website over de Rijnlandse geschiedenis. Maar u kunt ook denken aan het initiatief tot instelling van de leerstoel Magdalena Moons over stadsgeschiedenis, de Gedemptegrachtenwandeling, de weergave van de Leidse geschiedenis in de nieuwe garage aan de Lammermarkt of het Leidsch Singelspel.

Ik waag een voorspelling: die Oud Leidenprijzen gaan nog wat teweeg brengen! Maar eerst is er natuurlijk nog de dies van 2016. U leest het programma elders in dit blad. We hebben dit jaar een bijzonderheid: de lezing krijgt een vervolg in een debat over de stadsrechten van Leiden. Achtergrond is de vraag of 2016 met betrekking tot de stadsrechten een jubeljaar is, moet zijn, zou moe-

ten zijn of helemaal niet voor die aanduiding in aanmerking komt. Onze burgemeester, historicus en Leidenkenner, doet ook mee aan deze discussie. Die dies zal dus zeker druk bezocht gaan worden en u bent allemaal van harte welkom.

Verder wijs ik nog graag op de twee andere activiteiten die de HVOL begin november samen met anderen organiseert: de P.J. Bloklezing op donderdagavond 3 november en het symposium op vrijdagmiddag 4 november, direct voorafgaand aan onze dies op zaterdag 5 november. Het gemeenschappelijk thema van deze drieslag is 'Stad en Ommeland'.

En dan nog even dit: tijdens de Open Monumentendagen werden ruim dertig nieuwe leden ingeschreven en zij zijn bij de dies natuurlijk speciaal welkom. Wilt u wel allemaal voor uw komst naar de Hooglandse Kerk nog bedenken aan wie u een cadeaulidmaatschap wilt geven: voor twintig euro geeft u een lidmaatschap tot en met eind 2017 en krijgt u de nieuwe Oud Leidenkalender daar gratis bij. Onze vereniging heeft die nieuwe leden hard nodig om voor dit kleine bedrag al het jaarlijkse moois te blijven bieden. Het Leids Jaarboekje, ook nu weer af te halen bij de dies, is zeker een hoofdbestanddeel van dat moois. Zou het niet aardig zijn als tijdens de dies het honderdste nieuwe lid van 2016 kan worden ingeschreven? Doet u mee?

Rens Heruer

De Stem van Leiden - helpen interviewen of geïnterviewd worden?

De Stem van Leiden is een werkgroep van de Historische Vereniging Oud Leiden die zich ten doel stelt verhalen van gewone Leidenaren voor de komende generaties te bewaren. De werkgroep bestaat nu ongeveer anderhalf jaar en heeft na een woelige beginperiode het stadium van rust in de tent bereikt. Het is een heel leuke groep geworden van om en nabij de vijftien mensen. We vergaderen twee à drie keer per jaar en hebben daarnaast een aantal keren per jaar een borrel voor het informele contact.

Zoals dat gaat met vrijwilligerswerk: er zijn ook mensen om wat voor reden dan ook afgehaakt. Omdat ze voor familie moeten zorgen, omdat ze verhuizen, maar vooral omdat de gesproken tekst van het interview van de recorder omgezet moet worden naar geschreven taal. En dat is meer werk dan mensen van te voren denken. Maar absoluut ook zeer zinvol werk, dat nu nog opgeslagen wordt op de site van Erfgoed Leiden en omstreken, maar zijner tijd ook op de site van de HVOL te zien en te horen zal zijn. Op die manier wordt het toegankelijk voor historici en andere geïnteresseerden.

We hebben tot nu toe ongeveer dertig interviews gedaan. Maar we willen natuurlijk meer! Op dit moment hebben we vooral een tekort aan mensen, die geïnterviewd willen worden. We zijn bezig om op diverse plekken mensen te werven. Als

Hinkelende kinderen in de Dwars Havenstraat, 1958 (foto Herman Kleibrink).

Huisvrouw in de keuken, 1938 (foto graaf onbekend).

u een 75-plusser bent of kent, die een groot deel van zijn of haar leven in Leiden heeft gewoond en daar graag over vertelt, geef

het dan alstublieft door. We houden dan eerst een kennismakingsgesprek, waarin we de hoofdonderwerpen bepalen en spreken dan een datum voor het interview af. Alle vrijwilligers hebben een cursus gedaan bij de universiteit, zodat zij weten waarop ze moeten letten.

Daarnaast kunnen we ook heel goed nieuwe vrijwilligers gebruiken, die de interviews doen en uitschrijven. Uiteraard wordt u van te voren uitgebreid ingewerkt en loopt u ook eerst mee met een ervaren interviewer. Want de stem van de gewone Leidenaren moet bewaard blijven voor het nageslacht!

Voor meer informatie of aanmelding kunt u mailen naar koeers197@gmail.com. Alvast bedankt voor uw reactie.

Janneke Koers

Programma van de 114de dies van de HVOL Hooglandse Kerk, zaterdag 5 november 2016

- 10.00 uur: Kerk open
- 10.30 uur: Opening met het gezamenlijk zingen van het Leids Volkslied, gevolgd door een welkomstwoord van HVOL-voorzitter Rens Heruer
- 10.45 uur: Diesdebat over de Leidse stadsrechten. De inleiding wordt verzorgd door emeritus hoogleraar stadsgeschiedenis Rudi van Maanen met als titel 'Het Leidse stadsrecht voor en na 1266'. De discussie wordt geleid door emeritus hoogleraar middeleeuwse geschiedenis Dick de Boer. Naast Rudi van Maanen nemen Henri Lenferink (burgemeester van Leiden en historicus), Joost Cox (oud-gemeentesecretaris van Alkmaar en Den Helder, gepromoveerd op stadsrechten) en Cor Smit (historicus en Leidenkenner) zitting in het forum.
- 11.45 uur: Presentatie Leids Jaarboekje 2016
- 11.55 uur: Presentatie historische kalender Leiden 2017
- 12.00 uur: Sluiting

Leids Jaarboekje

Na afloop is er een bescheiden receptie met gelegenheid tot het ophalen van het Leids Jaarboekje 2016 (op vertoon van uw ledenpas). U krijgt een gratis consumptie van de HVOL bij inlevering van de bon op de achterpagina van dit nummer van Oud Leiden Nieuws. Er is tevens een kleinschalige markt met kraampjes van commissies en werkgroepen van de HVOL. Ook zijn enkele uitgevers aanwezig. Voorts wordt de historische kalender Leiden 2017 tegen gereduceerd tarief te koop aangeboden.

N.B.: Degenen die niet in staat zijn het Jaarboekje tijdens de dies op te halen, kunnen de week daarop (van 7 tot en met 11 november) tijdens kantooruren terecht bij Erfgoed Leiden en Omstreken, gevestigd aan de Boissokade 2a in Leiden. De daarna nog resterende boekjes worden zoveel mogelijk door vrijwilligers bezorgd. Daar kan enige tijd overheen gaan.

Diesviering 2015 (foto: Marjolein Hettinga).

Wilt u meehelpen om Jaarboekjes in uw omgeving te bezorgen? Dat zou heel fijn zijn. U kunt zich daarvoor aanmelden op promotie@oudleiden.nl of tijdens de dies zelf bij de kraam van de promotiecommissie. Vele handen maken licht werk en u helpt ons op de aanzienlijke portokosten te besparen.

De mensen achter het Jaarboekje

Een interview met Rudi van Maanen en Christine van der Ven

Het lijkt zo vanzelfsprekend dat je als lid van de Historische Vereniging Oud Leiden elk jaar het Jaarboekje ophaalt tijdens de Dies of het in je brievenbus vindt. En dat al meer dan een eeuw lang – de 108ste editie rolt eind deze maand van de persen. Een trouwe ploeg leden, gebundeld in een redactiecommissie, is daar jaar in, jaar uit mee doende. Trouw was ook de betrokkenheid van Gerard en Ria de Graaff, die tijdens de afgelopen Dies na 25 jaar afscheid namen als vormgevers. Hun plaats wordt nu ingenomen door Christine van der Ven, met wie de leden via een gezamenlijk interview met haar en voorzitter Rudi van Maanen kunnen kennismaken. Tegelijkertijd lichten we een tipje van de sluier op rond het hele proces van het maken van het Jaarboekje.

• Rudi, was het moeilijk om een opvolger voor Gerard en Ria de Graaff te vinden?

Rudi van Maanen: 'Nee, juist betrekkelijk eenvoudig. Toen zij ermee ophielden, was inderdaad de vraag: wat nu? Maar ik had Christine al ontmoet toen ze als stagiair bij Gerard en Ria werkte. En de laatste jaren had ze al wat werkzaamheden voor het Jaarboekje van hen overgenomen. Bert Lever (de drukker van het Jaarboekje) kwam met het idee om Christine te vragen, omdat het heel prettig is iemand te hebben die van de hoed en de rand rond de opmaak van het boekje weet. Zo gaat het ook vaak in Leiden, het is hier 'ons kent ons'.'

Christine van der Ven: 'Eigenlijk heb ik helemaal geen grafische opleiding. Ik heb vroeger Chinees gestudeerd en daarna een loopbaan van twaalf ambachten, dertien ongelukken gehad. Totdat in bridgeclub De Sleutels, waar ik lid van was, het idee ontstond een clubblad uit te geven. Zo kwam ik in contact met Gerard en Ria de Graaff en al gauw merkte ik dat ik het grafische werk dat zij deden heel erg leuk vond. Spontaan bood Gerard me toen aan om mij het vak te leren. Ik heb meteen 'ja' gezegd en nooit meer omgekeken. Ik mocht een paar jaar hun kantoorruimte gebruiken en heb het vak dus echt 'in de praktijk' geleerd. In die zin ben ik nog 'ouderwets'

opgevoed, want het handmatige en ambachtelijke was bij Gerard heel sterk. In 1999 ben ik voor mezelf begonnen.'

• En Rudi, hoe lang 'ga jij al mee' als voorzitter van de redactiecommissie?

Rudi: 'Oei, al heel lang! In oktober 1987 vroeg Ingrid Moerman me als eindredacteur. Die functie heb ik tot 2003 uitgeoefend. Daarna ben ik voorzitter geworden. Alles bij elkaar heb ik er nu dus 29 jaar opzitten.

Metaalmoe? Nee hoor, dat ben ik niet.

Natuurlijk zit ik weleens te denken: hoe lang kan en mag ik nog door? En wat vinden de anderen ervan dat ik er al zo lang zit? Maar je voelt wel ongeveer aan of je er uit moet stappen of niet. Er zal wel een moment komen, maar ik vind het nog steeds heel leuk om te doen. Ik heb ook de indruk dat de redactie veel aan me overlaat. Veel contacten met auteurs lopen ook via mij, dat groeit dan zo, en het is lastig om die dan aan de anderen over te dragen.'

• Hoe moeilijk of makkelijk is het om voldoende auteurs te vinden die bereid zijn om voor 'de eer' voor het Jaarboekje te schrijven?

Rudi: 'Over het algemeen bieden ze zichzelf aan.

Als redactie hoeven we nooit zelf te schrijven. We schrijven zelf wel eens, maar niet omdat er geen auteurs zijn, integendeel. De mensen kennen het Jaarboekje. Meestal komen ze automatisch naar ons toe: ze sturen zomaar een artikel, spreken ons aan of mailen.

Niet alles is geschikt.... En veel bijdragen zijn te lang. Dan begin ik met de suggestie naar de auteur om in te korten. Soms moeten we auteurs afwijzen. Of dat moeilijk is? Nou, ik schrijf er altijd een lange brief bij, ik onderbouw het. Gelukkig ben ik niet alleen, de hele redactie leest alle inzendingen en zodoende heb je bouwstenen. Maar het gebeurt dat auteurs die zijn afgewezen, heel boos op ons zijn. Auteurs kunnen heel vasthoudend zijn. Het omgekeerde gebeurt ook. Dan heb ik me uit de naad gewerkt om een artikel in te korten en is er iets uitgekomen dat je denkt: zo kan het mee, het is geplaatst – en vervolgens hoor je van de auteur niets meer. Het zijn net mensen.'

• **Het valt me op dat steeds meer illustraties in kleur staan afgedrukt. Hoe belangrijk zijn kleurgebruik en de opmaak voor het Jaarboekje?**

Christine: 'Héél belangrijk. Ik vind foto's sowieso mooier uitkomen in kleur, maar daarbij geven zwart-wit foto's soms een beetje ouderwetse indruk. Gelukkig zit er dit jaar heel veel kleur in het Jaarboekje, al zijn veel oude foto's nu eenmaal niet in kleur. En als de typografie (het lettertype, red.) goed is, ziet het er desondanks niet oubollig uit. De opmaak is ook van belang in verband met de sfeer. Ik moet bekennen: ik heb de opmaak 'georven', maar het kriebelt wel een beetje, ik denk er veel over na. Op zich vind ik de huidige opmaak heel mooi, alleen het lettertype Garamond doet wat ouderwets aan. Aan de

Rudi van Maanen en Christine van der Ven (foto: Miep Smitsloo).

andere kant, het Jaarboekje is een geschiedenisboek, in die zin past dit lettertype er heel erg bij.' Rudi: 'De opmaak is niet heilig. Het enige heilige van het Jaarboekje is de hoogte ervan. Het moet even hoog blijven als het al die jaren is, want veel leden verzamelen de boekjes en die rij op de boekenplank is toch wel heel erg leuk. Ik ben ook lid van de Utrechtse historische vereniging, en daar hebben ze de hoogte ooit veranderd. Dus heb ik nu twee rijen Utrechtse jaarboekjes in verschillende kasten staan. En dat is heel onhandig.'

• **De hoeveelheid noten in het Jaarboekje vind ik altijd opvallend groot. Zou het een onsje minder kunnen?**

Rudi: 'Dat zou misschien kunnen, maar wat er in staat, moet wel verantwoord zijn. Niet per se wetenschappelijk – heel veel mensen denken dat er puur wetenschappelijke artikelen in moeten staan, maar dat is een misvatting. We streven er juist altijd naar een zo breed mogelijk publiek

te 'bedienen'. Qua toon willen we van alles. Iedereen mag er in schrijven, maar het moet geen flauwekul zijn. Maar op de een of andere manier moet uit de noten duidelijk worden waar de auteur zijn feiten vandaan heeft.'

• Je hoort wel eens dat sommige leden alleen al lid zijn geworden omdat ze dat gratis Jaarboekje krijgen. Jullie mening over die bewering?

Christine: 'Ik kan het me heel goed voorstellen. Het is een mooi boek. Ik vind de inhoud ook steeds interessanter worden.'

Rudi: 'En op een gegeven moment krijg je dat spaareffect... dan moeten ze alle delen hebben.'

• Zijn er nog wensen?

Rudi: 'Nou, wat ik jammer vind, is dat toen de Dirk van Eckstichting bij Oud Leiden kwam, er is afgesproken dat van die kant elk jaar een sociaal-economische bijdrage voor het Jaarboekje zou worden geleverd. Dat is helaas nog nooit gebeurd. Ja, dat mag je wel opschrijven, het is misschien een goedbedoelde hint in die richting.'

Miep Smitsloo

De nadagen van de Paardensteeg en de geboorte van de Prinsessekade

Voor veel Leidenars is de Prinsessekade, tussen het Kort Rapenburg en de Blauwpoortsbrug, een bekende plek in het centrum. Toch is deze straatnaam nog betrekkelijk jong. Tot 1907 was hier de Paardensteeg, waar de paardentram reed. De tram reed vanaf het station, dat in 1860 werd gebouwd, over de Blauwpoortsbrug via de steeg en de Bostelbrug naar het Kort Rapenburg.

Aan deze periode kwam een einde door de komst van de elektrische tram. Een probleem hierbij was namelijk dat de Paardensteeg hiervoor te smal bleek. De steeg liep naar de kant van de Bostelbrug taps toe waar hij nog slechts vijf meter breed was, zoals op bijgaande foto goed is te zien. Het pand rechts, waarin tegenwoordig een tabakshandel is gevestigd, bevindt zich trouwens vandaag de dag steeds nog in de oorspronkelijke staat.

Ook al in de tijd van de paardentram werden bezoekers van Leiden gewaarschuwd dat zij voorzichtig door de Paardensteeg moesten gaan:

De Paardensteeg gezien vanaf de Haarlemmerstraat. Aan de rechterkant zien we dat de sloop al begonnen is. (1907; fotograaf onbekend).

‘Pas op, neem uw weg rechts van de rails want zo ge corpulent zijt, is er aan de andere zijde groot gevaar beknelt (sic, red.) te worden tussen de huizen en een passerend tramrijtuig’ (Gids Wierda, 1890).

In de Leidse gemeenteraad werd in 1900 al druk gediscussieerd over alternatieven. Onder andere werd de mogelijkheid besproken om een brug aan te leggen in het verlengde van de Steenstraat – Kort Galgewater. Dat werd echter toch te duur en bovendien leverde het een extra belemmering voor de scheepvaart op. Een alternatieve en beter betaalbare oplossing was het slopen van de huizen aan de waterkant van de Paardensteeg (de oneven zijde). Een aantal panden werd door de gemeente aangekocht, andere panden moesten eerst worden onteigend. Het bekendste pand was het café ‘Franciskanerbrau’ met een terras aan het Galgewater. Andere gesloopte panden waren het restaurant Van Olfen, banketbakkerij Van Owel, slagerij Marsman en tabakswinkel De Turfbel. De hele procedure duurde tot 1906 en toen kon worden begonnen met de sloop. Ook

De smalle ingang van de Paardensteeg aan de kant van de Bostelbrug (ca. 1900; foto: Karel Blom).

moest de reeds genoemde Bostelbrug worden verbreed.

Het laatste struikelblok was het Kort Rapenburg. Dat diende te worden overkluisd om de tram ruim baan te geven onder andere voor de draai naar de Breestraat. Op de foto linksonder is de sloop al in gang gezet.

Rechts zien we het sigarenwinkeltje De Turfbel. Deze dankt zijn naam aan het feit dat dit vroeger een turfdragershuisje was. Daar hing een bel die werd geluid als er een schip met turf gearriveerd was, zodat de turfdragers dit konden lossen. Oorspronkelijk was de winkel gevestigd op de hoek van de Paardensteeg, maar deze was op het moment dat de foto gemaakt werd, reeds gesloopt.

Na de sloop vond men dat er een nieuwe naam moest worden bedacht voor de verbrede straat, die nu door het ontbreken van de huizen aan de waterkant eigenlijk geen steeg meer genoemd kon worden, maar door zijn ligging aan het water meer het karakter van een kade had gekregen. De geboorte van prinses Juliana in 1909 leek een mooie aanleiding om de nieuwe straat de Prinses Julianakade te noemen, maar de toenmalige burgemeester vond deze naam te lang en besliste dat de kade voortaan Prinsessekade zou heten. De Julianakade kwam er in 1949 alsnog, in het Noorderkwartier.

Bronnen:

Jaap Moggré, Paardensteeg (www.jaapmoggre.nl/Doorbraken/Paardensteeg/Paardensteeg.html).
Leidse Courant 22-05-1962, 05-06-1962, 14-06-1962.

Commissie Beeldbank

Weekend van de Leidse geschiedenis 2016

'Stad en ommeland'

3, 4 en 5 NOVEMBER

PROGRAMMA

P.J. Bloklezing

Historische Vereniging Oud Leiden i.s.m.

Universiteit Leiden en Leidsch Dagblad

Claudia Vandepoel, *'De smaak van de Leidse tuinbouw in de Gouden Eeuw'*

Klein Auditorium, Academiegebouw, Rapenburg 73

Donderdag 3 november, 20.00 uur (zaal open 19.30 uur), toegang gratis

Symposium

Stichting Historisch Leiden

'De periferie centraal'

Hoogheemraadschap Rijnland, Archimedesweg 1

Vrijdag 4 november, 14.00 – 17.00 uur, toegang gratis

Diesviering

Historische Vereniging Oud Leiden

Met o.a. debat over de stadsrechten van Leiden

Deelnemers: Henri Lenferink, Rudi van Maanen, Joost Cox, Cor Smit, Dick de Boer
Hooglandse Kerk

Zaterdag 5 november, 10.30 uur, toegang alleen voor leden van de HVOL

Leidsch Dagblad

Universiteit
Leiden

WWW.UDLEIDEN.NL

De smaak van de Leidse tuinbouw in de Gouden Eeuw

P.J. Bloklezing door Claudia Vandepoel

Donderdag 3 november, 20.00 uur, Klein Auditorium, Academiegebouw

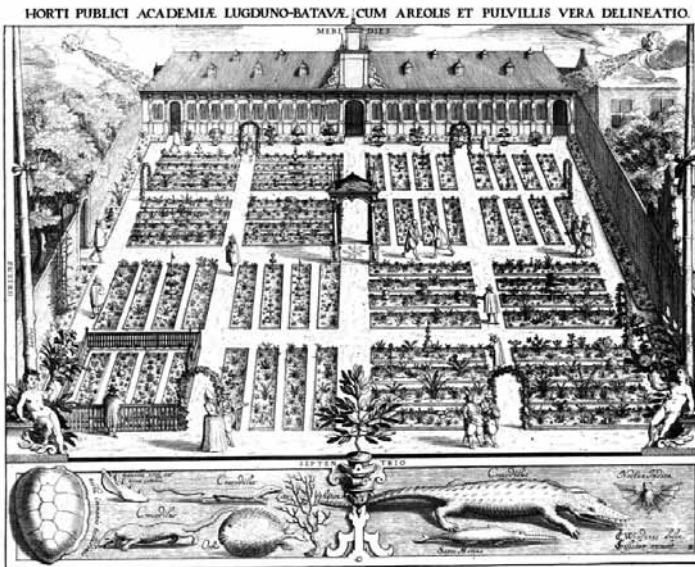
Hoe ontwikkelde de tuinbouw zich op het platteland rond Leiden in de gouden eeuw en welke rol speelde de toen nog relatief jonge Leidse Hortus Botanicus daarin? Op deze vraag zal de sprekerster van deze avond ingaan.

In 1590 kreeg de universiteit van de stad Leiden de beschikking over een tuin achter het voormalige klooster waar de universiteit gevestigd was, nu bekend als het Academiegebouw. Men trok vervolgens in 1593 plantkundige Carolus Clusius (1525-1609) aan om hier een hortus botanicus aan te leggen met een mooie collectie planten. Het boek 'De Neederlandsen hof' van Henrik van Oosten (tweede druk, Leiden 1703) biedt een breed inzicht in de toenmalige kennis en

inzichten (en plannen) en vertelt veel over de gebruiken en de nieuwe technieken van toen. Naast de productiemethoden en voorbeelden van de gewassen die werden geteeld, zullen ook enkele recepten worden besproken die gemaakt werden met deze gewassen.

Vanaf 19.15 uur is er voor belangstellenden gelegenheid om onder toezicht van medewerkers van de universiteitsbibliotheek het boek van Henrik van Oosten en enkele andere bijzondere werken uit dezelfde tijd te bekijken. Bij de koffie wordt een 17de-eeuwse versnapering aangeboden.

Claudia Vandepoel is opgeleid als museumkundige, met als specialisme archeologie. Sinds 2006 heeft zij een bijzonder cateringbedrijf, De Historische Keuken, van waaruit zij lezingen en workshops geeft over historisch koken en hapjes en gerechten maakt op basis van recepten uit onder meer de Romeinse tijd, de middeleeuwen en de gouden eeuw, met zoveel mogelijk originele ingrediënten.

De Leidse hortus in 1610 (bron: www.hortusleiden.nl).

Boeken van Jan van Hout

Jan van Houtlezing door Ed van der Vlist

Woensdag 14 december 2016, 20.00 uur, Lokhorstkerk, Pieterskerkstraat 1

Jan van Hout heeft Leiden veel nagelaten. De Leidse archieven puilen uit van de registers en oorkonden die sporen van zijn werk dragen. Ook de Leidse universiteitsbibliotheek heeft veel aan hem te danken.

Jan van Hout was immers nauw betrokken bij de oprichting van de universiteit en behoorde tot de eerste donateurs van haar bibliotheek. Over Van Houts eigen boekenverzameling, zijn

privécollectie, is nauwelijks iets bekend. Welke boeken las de stadssecretaris? En in welke talen? Putte hij voor zijn schenking aan de universiteitsbibliotheek uit zijn eigen boekenvoorraad, of kocht hij zijn cadeautjes speciaal om ze weg te geven?

Van Houts verdiensten als literator zijn onbetwist, hoewel van zijn literaire productie niet veel bewaard is gebleven. Ook zijn privébibliotheek is na 's mans dood verspreid geraakt. Wat weten we over zijn boekenverzameling? Zo nu en dan duikt er bij toeval een boek op dat eigendom van Jan van Hout blijkt te zijn geweest. Dergelijke boeken zijn eenvoudig te herkennen aan het ex libris van de stadssecretaris. Wat vertellen die boeken ons over deze Leidse letterenliefhebber?

Jan van Hout (collectie Koninklijke Bibliotheek).

Ed van der Vlist is conservator Middeleeuwse Handschriften van de Koninklijke Bibliotheek. Hij studeerde Middeleeuwse geschiedenis, westerse paleografie en codicologie. Hij was lid van het bestuur van de Vereniging Oud Leiden (1998-2007) en van de Vereniging Jan van Hout (1997-2005). Ook was hij lid van de redactiecommissie en eindredacteur van het Leids Jaarboekje (2004-2012) en lid van de redactie van het Jaarboek voor sociale en economische geschiedenis van Leiden.

De HVOL-excursies

Een terugblik op 2016 en een vooruitblik naar 2017

Er zijn dit jaar zes excursies georganiseerd. In het voorjaar werd gestart met een bezoek aan Oegstgeest, gevolgd door een dagtocht naar Bergen op Zoom en een fietstocht naar Bodegraven (Wierickerschans). Na de zomer volgde - in samenwerking met de werkgroep Geveltekens - een 'gevelstenenwandeling' voor slecht ter been zijnde leden en verder nog een dagtocht naar Alkmaar en een bezoek aan Voorschoten.

Op 11 juni ging de fietsexcursie naar Fort Wiericke bij Bodegraven.

Op dit moment is de commissie bezig om zich te oriënteren over het programma voor volgend jaar. Meer informatie daarover in het eerste nummer van 2017. Het programma zal in elk geval weer een wandeling, een fietstocht en een dagexcursie met de bus bevatten.

Uiteraard kunt u aan de commissie suggesties doen over plaatsen die interessant zijn voor een bezoek. Deze plaatsen moeten echter wel de een of andere link met Leiden hebben. Die link hoeft overigens niet altijd voor de hand te liggen. Het is vaak juist interessant als het verband tussen de te bezoeken plaats en Leiden iets minder duidelijk is. U kunt uw suggesties doe via excursiecommissie@oudleiden.nl.

Aan het einde van dit jaar nemen we afscheid van Thea Pieterse. Zij heeft gedurende de afgelopen jaren veel voor de commissie gedaan. Haar opvolger bij de commissie is Pete Teekens, die dit jaar al voorzichtig meeloopt en volgend jaar volledig zal meedraaien. Inschrijven voor een excursie doet u via de website (www.oudleiden.nl) via de tegel 'activiteiten' en vervolgens de tegel 'excursies'. U kunt uw gegevens invullen bij de gewenste excursie. Als u hiervoor hulp nodig heeft, kunt u telefonisch de hulp inroepen van een lid van de excursiecommissie. U belt dan naar nummer 071 3411533 en spreekt uw gegevens in, zodat uw inschrijving op die manier in orde gemaakt kan worden. Het onverhoopt afzeggen van een inschrijving kan via hetzelfde telefoonnummer of via het e-mailadres excursiecommissie@oudleiden.nl.

Thea Pieterse

Pete Teekens

De laatste excursie van 2016 leidde op 8 oktober door buurdorp Voorschoten, waarbij museum Voorschoten, klooster Bijdorp en landgoed Berbice werden aangedaan (foto: Rob Smit).

Betalingen voor excursies gaan via ING-nummer NL67 INGB 0059 0124. Kijk dit nummer goed na, anders komt uw betaling op de verkeerde rekening terecht. De HVOL heeft namelijk verschillende nummers voor de contributiebetaling en de betaling van de excursies, maar die zijn allebei van de ING. De meeste banken vullen het rekeningnummer echter al in als u de naam van de ontvanger intoetst.

Wij eindigen met u een goed laatste deel van 2016 te wensen en wij komen begin 2017 terug met het nieuwe programma. Kijk in de tussentijd vooral regelmatig op de website, daar vindt u de informatie het eerst en kunt u zich ook direct opgeven. Herinneringen verschijnen in de maandelijkse digitale nieuwsbrief, die doorverwijst naar de website.

Commissie excursies

De wandeling langs Leidse geveltekens voor leden die slecht ter been zijn, voerde onder andere langs Rapenburg 94, waar het wapen van de familie Van Duivenbode te zien is (foto: Hans de Sterke).

De monumentale kunstwerken van Kees Buurman

'Kunst onderdeel laten zijn van het dagelijkse leven'. Dat was het doel van kunstenaars en architecten die kunstwerken verwerkten in gebouwen tijdens en na de Tweede Wereldoorlog. Maar de gebondenheid aan het gebouw maakt die kunst ook heel kwetsbaar. Van veel gebouwen met monumentale kunst zijn functie en gebruikseisen in de loop der tijd veranderd, vaak ten koste van de kunst.

Zo zijn er inmiddels verschillende monumentale kunstwerken van de Leidse kunstenaar Kees Buurman (1933-1997) verdwenen. Gelukkig geldt dat niet voor ál zijn werken. In de voormalige Prinses Marijke Kleuterschool aan de Antonie Duycklaan 14 bevindt zich in de hal een kleurrijk scherfmozaïek van breektégels van

Kees Buurman, scherfmozaïek Kinderopvang Smallsteps Krullevaar, Antonie Duycklaan 14 (foto: Jos Hooghuis).

De Porceleynse Fles. Het stelt een jongetje en een meisje voor met boekentasje en bal tegen de achtergrond van plantenmotieven. De plantenbladeren zijn zo groot dat ze een beschutte en veilige wereld creëren. Dit mozaïek past ook uitstekend bij de huidige functie van het gebouw. Het is nu in gebruik bij Kinderopvang Smallsteps Krullevaar. Het gebouw is ontworpen door architect P.C. den Ouden en gebouwd in 1960. Oorspronkelijk bestond het uit drie lokalen; later is het uitgebreid met nog twee lokalen. Daarbij verdween helaas een draadstaalplaatje van spelende kinderen van Buurman aan een van de gevels.

De veelkleurigheid van het mozaïek is atypisch voor het werk van Buurman. Meestal werkte hij in zwart/wit. Zijn achtergrond als grafische kunstenaar zal daaraan niet vreemd zijn geweest. Zijn opleiding ontving hij aan de Algemene Grafische School in Amsterdam. Daarna studeerde hij aan de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten in Den Haag. Vele generaties Leidenaren kenden hem als docent Beeldende kunst bij de Leidse Volksuniversiteit.

Zwart/wit is het kunstwerk dat Kees Buurman vervaardigde voor de voormalige Gereformeerde Petrakerk aan de Curaçaostraat 3. De Petrakerk, gebouwd in 1960 door de architecten A.T. Kraan en A. van Nieuwkoop, werd in 1965 verrijkt met twee kunstwerken van Kees Buurman en Jan Maaskant (1939). Het waren geschenken

van de kunstenaars die ook gemeenteleden waren. Het kunstwerk van Buurman heette 'Heilige Drieëenheid' en was geschilderd op een groot paneel van board. Langs de wanden liep een tekstband met enkele zinnen uit de apostolische geloofsbelijdenis. Maaskant leverde een wandreliëf. In 1990 werd de laatste dienst in de Petrakerk gehouden. Sinds 1993 is het gebouw een moskee. De kunstwerken werden aan Buurman en Maaskant teruggegeven. De schildering van Buurman wordt beheerd door de Kees Buurman Stichting die er een nieuwe bestemming voor zoekt. Maaskant heeft zijn wandreliëf vernietigd.

Kees Buurman, 'Heilige Drieëenheid', voorheen Petrakerk, Curaçaostraat 3 (foto: Kees Buurman Stichting).

Kees Buurman, 'Man, vrouw en beest', voorheen Christelijk Lyceum Visser 't Hooft, Kagerstraat 1 (foto: Kees Buurman Stichting).

Ook in twee scholen aan de Kagerstraat bevonden zich kunstwerken van Kees Buurman. Voor het huidige Da Vinci College, oorspronkelijk de HBS voor meisjes Louise de Coligny, creëerde Buurman twee wandplastieken voor het zwembad dat in 1963 werd geopend. Het zwembad - 'instructiebad' - dat bij de opening een noviteit was voor een school, bestaat echter niet meer en daarmee verdwenen de kunstwerken die Buurman hiervoor had vervaardigd: een reliëf van twee vissen en het reliëf 'Meisje op vis', beide in chamotteklei. Ook verdwenen is het wandreliëf van hout en polyester 'Man, vrouw en beest' dat Buurman maakte voor de hal van de uitbreiding van het Christelijk Lyceum Visser 't Hooft in 1967. Dit reliëf moest plaatsmaken voor een wand met koudedrankautomaten. Het lijkt erop dat onderdelen van het kunstwerk nog bewaard zijn gebleven in de opslag van het lyceum.

Nog wel behouden zijn twee kunstwerken die Buurman creëerde voor het toenmalige Diagnostische Centrum van het Academisch Ziekenhuis, tegenwoordig het Pieter de la

Kees Buurman, 'Eva', Pieter de la Courtgebouw, Wassenaarseweg 52 (foto: Jos Hooghuis).

Courtgebouw van de Leidse universiteit aan de Wassenaarseweg 52. Het imposante gebouw is ontworpen door de Haarlemse architect H.T.

Zwiers en in 1964 in gebruik genomen. Kees Buurman was uitgenodigd kunst te ontwerpen voor twee conversatiezalen. Toen de kunstwerken gereed waren – twee keramische wandplastieken, 'Adam' en 'Eva' vervaardigd door Potterij Zaalberg in Leiderdorp – bleken de zalen inmiddels in gebruik te zijn voor medisch onderzoek en pasten de kunstwerken daar niet meer. Die zijn daarop aangebracht op de buitengevels van de centrale hal op het dak van het gebouw. De kunstwerken bestaan nog wel, maar zullen door weinigen worden gezien.

Werkgroep Monumentale kunst van de Wederopbouw. Met dank aan mevr. Adriana Buurman-Brunsting

‘Piet was altijd aan het werk’ Boek over bevlogen architect en fotograaf

Op een steenworp afstand van het Van der Sterrepad werd op 8 oktober het boek over de naamgever van het straatje bij de Burcht ten doop gehouden. Zoon Henk presenteerde in de hoofdbibliotheek van BplusC in de Nieuwstraat vol trots de uitgave ‘Piet van der Sterre, bevlogen architect en fotograaf’. Een betere plek was nauwelijks denkbaar want dit voormalige Heerenlogement werd in de jaren 1976-1981 onder zijn leiding gerestaureerd. En even verderop staat de Hooglandse Kerk met de vijf kerkhuisjes. Een van de grootste restauratiewerken van de ‘architect met de vlinderstrik’, die in 1965 begon - na een voorbereiding vanaf 1952 - en duurde tot 1972.

Het was de bedoeling het boek rond zijn 100ste geboortedag in 2015 te laten verschijnen, maar de speurtocht naar zijn levensloop en activiteiten kostte veel tijd. Niet zo verwonderlijk, want na zijn overlijden in 1978 telde compagnon A. Peetoom alleen al 36 kerken en dertien torens die Piet van der Sterre restaureerde. Maar ook hofjes, landhuizen, boerderijen en grachtenpanden werden door hem in oude luister hersteld. Zijn werkterrein strekte zich uit over de Rijn- en

Duinstreek en de Bollenstreek, maar ging soms ook ver daarbuiten. Hij deed zelfs een gooi naar de opdracht om de Toren van Pisa te stabiliseren. Hij kon immers bogen op ervaring met de scheve kerktoeren in De Lier.

Van der Sterre stamt uit een geslacht van bouwers. In Koudekerk kreeg hij het vak mee van zijn vader die timmerman/aannemer was. Na de ambachtsschool in Leiden, leerde hij voor ‘bouwmeester’ via schriftelijke cursussen bij de PBNA.

Voor zijn examen stapte hij in de oorlogsjaren op de fiets naar Arnhem. Op 22-jarige leeftijd kwam hij in dienst bij architect Jan Dekker in Hazerswoude (zie ook Oud Leiden Nieuws 2016-1), die zich zowel met nieuwbouw als met restauraties bezig hield. In de oorlog werd de grote restauratie van de Hervormde Kerk in Hazerswoude voorbereid, maar nog niet uitgevoerd. Om bij gebrek aan opdrachten wat bij te verdienen werkte hij bij boeren en verkocht tekeningen die hij maakte van boerderijen en kerken.

Na de bevrijding hervatte hij zijn werk in Koudekerk en werd hij compagnon van Dekker. Samen realiseerden ze onder meer bedrijfsgebouwen, scholen, banken en een groot aantal woningen, alleen al in zijn woonplaats 239 huizen voor de woningbouwvereniging. In 1952 bouwde hij het eerste flatgebouw van Leiderdorp aan de B.G. Cortslaan, inmiddels gesloopt voor de verbreding van de A4.

Nadat Dekker in 1954 was overleden, koos Van der Sterre ervoor om zelfstandig verder te gaan. Eerst vanuit zijn woning aan de Ericalaan in Leiderdorp, later onder meer in het Pastoriegebouw aan de Hoofdstraat. Het 'familiebedrijf' groeide snel van twee naar tien tekenaars. Broer Gerrit was er een van, zus Meina deed de administratie en vader Jan werkte er enkele jaren als opzichter. Meer en meer specialiseerde Van der Sterre zich in de restauratie van monumentale gebouwen. Hij sprak niet alleen de taal van de bouwvakkers maar kon zelf ook metselen, timmeren, steenhouwen en schilderen. Dat laatste bewees hij door eigenhandig de ornamenten in de Hooglandse Kerk aan te brengen. Het was ook zijn 'hobby' om merktekens aan te

brengen op onopvallende plekken. Naast zijn werk als architect maakte Van der Sterre deel uit van verschillende commissies op het terrein van monumentenbeheer, geschiedenis en welstand, schreef hij artikelen voor onder meer het Jaarboekje van Oud Leiden, hield hij tal van lezingen en was hij medeoprichter van fotoclub Daguerre. De camera had hij bijna altijd bij zich. Zijn diapresentaties waren baanbrekend en zijn film- en fotowerk verrassend. Werk en

hobby's vergden zoveel tijd – zowel overdag als 's avonds – dat zijn gezin nogal eens op het tweede plan kwam: 'Piet was altijd aan het werk'. In 1976 besloot Van der Sterre het wat kalmer aan te doen en een jaar later overleed hij. In 1996 verliet de pensioengerechtigde Peetoom het bedrijf. Na enkele wisselvallige jaren ging het bureau samen met bureau Restauro binnen Pact BV. Het boek bevat een schat aan keurig gerangschikt feitenmateriaal, anekdotes, citaten en bijzonder foto's.

'Piet van der Sterre bevlogen architect en fotograaf' - Henk van der Sterre - Uitgeverij De Muze - ISBN 978 94 92165 10 7 - 60 pagina's - Prijs: 12,50 euro.

Henk van der Sterre (1946) groeide op in Leiderdorp en woont nu in Leiden. Na zijn studie bedrijfseconomie aan de Erasmus Universiteit werkte hij bij de rijksoverheid. Na zijn pensionering is de auteur actief in het vrijwilligerswerk, onder andere bij Sensor, Humanitas, het Nationaal Archief, de Historische Vereniging Oud Leiden en de Vereniging Vrienden van het Singelpark.

Leiden tussen tafellaken en servet

De stad in 52 foto's van stadsfotograaf Monique Shaw

Tot en met 31 december zijn haar foto's in de gangen van de Stadsgehoorzaal op groot formaat te bewonderen. De 52 momenten die stadsfotograaf Monique Shaw een jaar lang in Leiden - en een enkel keertje even daarbuiten - vastlegde. Wekelijks op vrijdag ruimde het Leidsch Dagblad daarvoor twee pagina's in. 'Het was het mooiste jaar uit mijn leven', gaf ze in een interview in diezelfde krant volmondig toe. En als apotheose was er op 9 september in de entreehal van diezelfde Stadsgehoorzaal een drukbezocht feestje. Daar mocht Monique Shaw het eerste exemplaar van haar boek 'Leiden tussen tafellaken en servet', waarin alle foto's staan, uitreiken aan wethouder Robert Strijk. Nadat ze eerst met vele lofuitingen was overladen door voorzitter Fred Hermesen van de Stichting Stadsfotograaf Leiden.

In het boek laat hij ook zijn licht schijnen over de opmerkelijke carrière van Monique Shaw. Aanvankelijk voorbestemd voor een saaie kantoorbaan mede op sterke aandrang van haar vader. Na de havo naar het Schoevers Instituut en vervolgens in Bunnik directiesecretaresse bij een verzekeraar. Het keerpunt kwam toen ze twintig jaar was en in Driebergen een fotograferend vriendje kreeg wiens vader een donkere kamer had. Verhuisde naar haar oma in Den Haag en meldde zich daar aan voor de School voor Fotografie en Fotonica. Monique koos voor die laatste moeilijke technische specialisatie.

Die kennis kwam goed van pas bij het mannenbolwerk van de marine waar ze van haar grote hobby haar werk maakte. In zes jaar schoot Monique - onder andere aan boord van de Zuiderkruis - spectaculaire foto's ver van huis en haard. Daarna werkte ze voor een persbureau op Schiphol en voor uitgever Swets en Zeitlinger in Lisse. Bovendien vond ze tijd om een hbo-opleiding Mediastyling te volgen, die in 2009

cum laude werd afgerond. Een moeilijke periode in de privé-sfeer en het opheffen van fotodienst van de Universiteit Leiden resulteerden uiteindelijk in het besluit zich te vestigen als freelance fotograaf. Met commerciële, industriële en portretfotografie als specialiteiten en de Universiteit Leiden als belangrijke opdrachtgever.

In die tussentijd verhuisde

Monique nogal eens in de regio: Leiden, Leiderdorp, Katwijk, Rijnsburg en de laatste vier jaar was Oegstgeest het thuishonk. Alles behalve een saai leven. Vooral haar benoeming tot Leidse stadsfotograaf in 2015 vergde veel energie. In een interview in het Leidsch Dagblad zei ze: 'Het was een ongelooflijk druk jaar. Een belasting om elke week met een aansprekende foto te komen'. Het meest verrassend voor haar was de waardering voor haar werk van alle kanten. Een jaar lang complimenten en soms ook verrassende reacties. Zoals een vrouw die haar opbelde en op de foto van een zwerver haar zoon herkende die ze al tien jaar niet had gezien.

De mens staan op alle 52 foto's van Monique Shaw centraal. Met een verfijnd artistiek gevoel

en een nadrukkelijke drang om voor alles de regie te houden bij wat wordt vastgelegd. Een groter contrast met de verstilde, detailistische beelden van de Leidse singels, gemaakt haar voorganger Roelof Bosscher, is nauwelijks denkbaar. Dan staat zij veel dichter bij de eerste Leidse stadsfotograaf Rob Overmeer met zijn 'stads-wachters'. Opmerkelijk is dat in beide boeken bekende Leidenaars als René Alt en de onlangs overleden pedel Willem van Beelen opduiken. Zij het in een compleet andere setting. Voor vrijwel al haar werk als stadsfotograaf geldt dat - hoewel het slechts om één beeld gaat - de

Monique Shaw, stadsfotograaf 2015-2016 (foto: Monique Shaw).

dynamiek er vanaf spat. Twee foto's van Monique springen bovendien compositorisch, technisch en qua sfeer bijzonder in het oog. Dat zijn de nachtvinders van dansschool 'Through dance' op de Hooglandse Kerkgracht en danseres Anoeke de Groot in het Scheltemacomplex in de Marktsteeg. Het fotoboek kwam mede dankzij persoonlijke geldwerving en bedrijfssponsoring tot stand.

*Leiden tussen tafellaken en servet - Monique Shaw
- Uitgever: Leiden University Press - ISBN 978 90
8728 266 0 - 90 pagina's - Prijs 19,95 euro.*

Nieuwe stadsfotograaf: Vincent Dekkers

Vincent Dekkers (44) uit Rotterdam is Monique Shaw opgevolgd als stadsfotograaf. Het moet volgens hem een serie foto's worden over iets wat iedereen wil: streven naar geluk. Dekkers beschouwt zijn nieuwe opdracht als een ontdekkingsreis in Leiden. De stad kent hij niet goed. Hooguit van zijn broer, die aan de universiteit studeerde en aan de Hooigracht woonde. Dekkers kreeg in zijn woonplaats bekendheid met zijn fotoproject en fotoboek 'Up'. Daarvoor maakte hij vanaf 2006 opnamen van jongerenculturen. De nieuwe stadsfotograaf heeft als opdracht zich vooral buiten de singels te begeven, omdat de binnenstad genoeg aandacht kreeg de afgelopen jaren. Hij heeft als stadsfotograaf gemiddeld één dag per week beschikbaar naast zijn bijbaan

in de (ouderen)thuiszorg.

Vincent Dekkers wil arme mensen fotograferen, maar ook rijke. Autochtone en allochtone Leidenaars, jong en oud, allerlei geloven, feesten en begrafenissen. Diep in de Leidse samenleving duiken en interessante subculturen in beeld te brengen. Zijn benoeming heeft in de plaatselijke fotografenwereld wel wat ruis veroorzaakt. Sommigen vragen zich hardop af waarom het een buitenstaander is geworden, terwijl in Leiden zoveel goede fotografen wonen.

Stadsfotograaf Vincent Dekkers (foto: Bram van Leeuwen).

Van Jochem Myjer tot Jan van Hout

Olga van Marion over stedelijke lofzangen in 3 Octoberlezing

Al ruim vier eeuwen wordt met zang de loftrompet gestoken voor Leiden. In vele toonzettingen en tekstvarianties krijgt de stad een pluim op de hoed. Olga van Marion zet die liederen op een rijtje in de twintigste 3 Octoberlezing in het Academieggebouw aan het Rapenburg. Zij verkiest tegen de tijdstroom in te roeien en begint met de actualiteit in de persoon van komiek Jochem Myjer.

In 2013 schreef hij het lied 'La, la, la Leiden' dat Van Marion evenals vele Leidenaren prachtig vindt, omdat er zo'n groot gevoel van saamhorigheid uit spreekt. Haar overzicht eindigt met de 'Lofsang op 't Ontset van Leyden' van stadssecretaris en dichter Jan van Hout uit 1602.

De docent Nederlandse literatuur aan de Universiteit Leiden legt ze allemaal langs de klas-sieke maatlat van Quintillanus die vond dat 'stedenlof' vier vaste onderdelen dient te bevatten: oorsprong, burgers, ligging en bouwwerken. Die elementen blijken volgens Van Marion inderdaad terug te keren in vrijwel alle liederen die gezongen worden tijdens het Minikoraal, de Dankdienst in de Pieterskerk, de Reveille en de Koraalzang.

In 2000 is er de première van het Leidse volkslied 'Leiden, stad van mijn hart'. Daarin vergelijkt tekstschrijver Rens Heruer de stad met een sieraad. De compositie is van Eric Filemon die een jaar eerder ook een lied wijdt aan Pieter van der Werf. De burgemeester tijdens het beleg in wiens huid hij al talloze malen kroop. Het is, constateert Olga van Marion, een van de vele liederen waarin Leidens Ontzet in 1574 en

de festiviteiten op 3 oktober worden bezongen. Zo prijst tributeband Rubberen Robbie in de jaren tachtig van de vorige eeuw de enorme eet- en drinklust van de Leidenaar. Iets heel anders dan 'Een Scoon lied' over Prins Willem van Oranje dat bekendheid kreeg bij de viering van het 300-jarig bestaan van de Universiteit in 1875.

In het boekje dat van de lezing verscheen, is op de titelpagina een negen coupletten tellend naamdicht van 'Een liedt op 't Beleg ende Ontset der

Stadt Leyden' uit 1651 opgenomen. Volgens Van Marion, die in de universiteitsbibliotheek daarvan een beduimd velletje aantrof, kan dit aan Quiering van Stienvelt toegeschreven lied zo toegevoegd worden aan het repertoire van de 3 oktobervieringen. Dat is al het geval met het in het Italiaans geschreven madrigaal 'O Leyda gratiosa' van de Leidse organist en stadsmusicus Cornelis Schuyt uit 1600. Het Leids-Delfts kamerkoor Het Zingend Hart bracht het als intermezzo tijdens de lezing ten gehore. Jammer genoeg is deze muzikale bijdrage en die van musicologe Margot Kalse en luitiste Elly van Munster niet als cd in het boekje opgenomen.

Daar staat tegenover dat Van Marion zeer boeiend verhaalt over liederen als het beroemde geuzenlied 'G'lijk den groots-ten rapsack' uit 1626 of psalm 59 van Jan Fruytiers uit 1577.

Daags voor de lezing presenteren Cor & Nelis, pseudoniem voor Adrie Walen en Alex Bordewijk de feestkraker 'Leiden is me stad'. In een kleine studio in de Hansenstraat is volgens het duo een nieuw Leids volkslied geboren. Inmiddels is het nummer op YouTube te zien. De tijd zal leren of het eendagsvlieg is of dat het zal beklijven.

Olga van Marion.

Van Jochem tot Jan. Stedenlof in liederen over Leidens Beleg en Ontzet - Olga van Marion - ISBN 978 90 5997 227 8 - Uitgeverij Primavera Pers - 32 pagina's - Prijs: 7,50 euro.

In haar studententijd vindt Van Marion '3 October' maar een ordinair volksfeest en vlucht ze altijd de stad uit. Na wat omzwervingen keert ze terug in Leiden waar ze onderzoek doet naar de theater- en liedcultuur in de Gouden Eeuw. Een collega geeft haar een paar jaar geleden voor de grap het lidmaatschap van de 3 October Vereeniging cadeau. Ze ontdekt de Leidse liedcultuur en staat sindsdien ieder jaar 's ochtends tijdens het Koraal mee te zingen in het Van der Werfspark.

Leidse geschiedenis voor dummies

Boekje doet historische feiten nog eens dunnetjes over

Léon van der Horst (1969) presenteerde op 17 september bij boekhandel Van Stockum in de Breestraat zijn pocket 'De kleine Geschiedenis van Leiden voor dummies'. De oud-Leidenaar, die nu in Leidschendam woont, geeft in zijn boekje een beknopt overzicht van de Leidse historie. Voor het verzamelde feitenmateriaal speelde hij leentjebuurtjes bij al eerder verschenen boekwerken, zoals het vierdelige standaardwerk 'Leiden, de geschiedenis van een Hollandse stad' en het 'Historische canon van Leiden'. Verder snuffelde hij in archieven van onder meer de Historische Vereniging Oud Leiden. Eerder resulteerde zijn soortgelijke Haagse zoektocht al

in een uitgave over de Hofstad.

Zoals de titel aangeeft kan het boekje kan het best worden gezien als een beknopte uitvalsbasis, een startpunt of 'een fiets met lage instap' voor nieuwe geïnteresseerden in de Leidse geschiedenis. De bondige tekst, gelardeerd met pictogrammen, leest vlot weg, afgezien van een enkele taalmissie. Hoewel de beschrijving doorloopt tot 2015, ontbreken soms belangrijke actuele ontwikkelingen zoals bij de voormalige Meelfabriek De Sleutels. Bij de periode na het midden van de 19de eeuw wordt het erg fragmentarisch en vaak wat kort door de bocht. Vooral de periode na 1945 draagt het kenmerk van een

soort tombola of grabbelton waaruit verschillende feitjes en gebeurtenissen zijn opgediept waarin samenhang moeilijk te ontdekken is. Af en toe worden absolute waarheden gepresenteerd waarover met de kennis van vandaag grote twijfel bestaat. Zoals de bouw en het instorten van een 110 meter hoge toren van de Pieterskerk. Of het atelier dat de schilders Rembrandt en Lievens zouden hebben gedeeld.

Hulst, kende in de bloeiperiode van de bioscoop vier filmtheaters. In de opsomming ontbreken Lido/Studio en het Kijkhuis. Die bestaan nog steeds, hoewel wordt gemeld dat alleen Trianon nog over is. Het doet afbreuk aan beter geslaagde hoofdstukken over de 16de en 17de eeuw, die een flink deel van het boekje beslaan. Kennelijk voelt de auteur zich beter thuis in die periode van de geschiedschrijving.

Ook is er sprake van slordigheden. Bijvoorbeeld als het Jean Pesijnhofje wordt beschreven als Jan Pestijnhof. En Philipp von Siebold is niet met een t. Leiden, schrijft Van der

De kleine Geschiedenis van Leiden voor dummies - Léon van der Hulst - BBNC Uitgevers, Amersfoort - ISBN 978 90 453 5169 - 160 pagina's - Prijs 8,99 euro.

Publieksprijs Oud Leiden voor 'manifestatie' 'Het moet gaan om iets dat eenmalig was'

De Historische Vereniging Oud Leiden stelt een publieksprijs in voor een 'manifestatie in de breedste zin van het woord', waarin de geschiedenis van Leiden en de Leidse regio centraal staat. Het moet gaan om een activiteit die heeft plaatsgehad tussen 1 januari 2012 en 31 december 2016.

Volgens oud-voorzitter Hans Blom van Oud Leiden valt te denken aan een roman, een tentoonstelling, een theaterstuk, een evenement, een optocht, een website of de restauratie van een belangrijk Leids gebouw. Als concrete voorbeelden van wat de vereniging bedoelt, noemt Blom de Limes of de nagespeelde begrafenis van Diederik van Leyden Gael in november 2013. 'Het moet gaan om iets

dat eenmalig was, dus tenzij de 3 October-Vereeniging iets unieks heeft gedaan, komt Leidens Ontzet niet in aanmerking.' Bij de uitreiking van de prijs werkt Oud Leiden nauw samen met het Leidsch Dagblad. De krant wijdt in de loop van volgend jaar een serie artikelen aan de manifestaties die bij de historische vereniging worden aangemeld. Belangstellenden kunnen vanaf 1 januari een

manifestatie bij de vereniging aanmelden. Leidenaren kunnen dan later in het jaar op een van de genomineerde manifestaties stemmen.

Een vijf leden tellende jury stelt uiterlijk in juni een shortlist op, waarna tijdens de diesviering van de vereniging, begin november 2017, de winnaar bekend wordt gemaakt. De jury bestaat uit gedeputeerde van de provincie Zuid-Holland Rogier van der Sande, journa-

Op 2 november 2013 vond de herbegravenis van Diederik van Leyden Gaël plaats. Na een tocht vanuit de Hooglandse Kerk door de straten van Leiden, werd deze 'redder van Leiden' herbegraven op begraafplaats Groenesteeg (bron: www.begraafplaatsgroenesteeg.nl).

De op 8 oktober 2014 gelanceerde website www.rijnlandgeschiedenis.nl levert nieuws, evenementen en artikelen op het gebied van de geschiedenis van het Rijnland.

list Gijsbert van Es, Leiden Marketingdirecteur Martijn Bulthuis, redactiechef van het Leidsch Dagblad Marijn Kramp en Bart van Mossel, directeur van de Leidse Schouwburg en de Stadsgehoorzaal.

Tegelijkertijd blaast Oud Leiden haar reeds langer bestaande wetenschappelijke prijs nieuw leven in. Deze wordt uitgereikt voor het beste historische onderzoek naar Leiden in de afgelopen vijf jaar. Ook voor deze prijs heeft Oud Leiden een jury samengesteld, die onder leiding staat van kunsthistoricus Rudi Ekkart en verder bestaat uit historica Ariadne Schmidt, conservator van de Lakenhal Jori Zijlmans, neerlandicus Peter van Zonneveld, conservator van het RMO Annemieke Willemsen, adjunct-directeur van Erfgoed Leiden en Omstreken Cor de Graaf en archivaris van het Regionaal Archief Rijnland Arjen van 't Riet.

Wilfred Simons

Leidsch Dagblad 16 september 2016

Open Monumentendagen een succes

De dertigste editie van de Leidse Open Monumentendagen in het weekeinde van 10 en 11 september was opnieuw een groot succes. 'Iconen & Symbolen' vormde dit jaar het centrale thema. In totaal brachten 16.250 personen 48.481 bezoeken aan één van de 39 deelnemende monumenten in Leiden. De grootste trekpleister was ditmaal de Pieterskerk. Er werden 5.500 bezoekers 'geklikt'. Het P.J. Vethgebouw in de Nonnensteeg trok 1.805 geïnteresseerden. De Turkse Moskee Mimar Sinan in De Kooi was ook in trek. Hier werden bezoekers gastvrij onthaald met Turkse thee. Bij smederij Sjaak van de Geijn kon de jeugd met Martijn van den Berg aan de slag met spijkers.

Het P.J. Vethgebouw gezien vanaf de Hortus Botanicus (foto: Bram van Leeuwen).

Bij de activiteiten op de Burchtheuvel konden kinderen eigen wapenschilden ontwerpen en handtekeningen plaatsen. Geïnspireerd op het zweetkamertje in het Academiegebouw. Dat universiteitsgebouw aan het Rapenburg was evenals de nabijgelegen Hortus Botanicus en de Sterrewacht een traditionele publiekstrekker. Ook op de Garenmarkt 9 was de aanloop groot; het

Een kijkje in het voormalige LVC aan de Breestraat, straks grenzend aan de nieuwe Catharinasteeg (foto: Bram van Leeuwen).

particuliere woonhuis werd ooit bewoond door Thorbecke. Dat gold eveneens voor het 'Huis de Visscher' aan de Nieuwe Rijn 2, een voormalig antiquariaat dat momenteel wordt verbouwd.

Evenals in voorgaande jaren was er een uitgebreid randprogramma met lezingen, demonstraties van ambachten en tentoonstellingen. Voorzitter Alexander Geertsema van Stichting Open Monumentendagen Leiden keek tevreden terug op de organisatie, waarvoor in totaal 202 vrijwilligers in touw waren. Het eerste programmaproject werd op 1 september in de Marekerk aangeboden aan wethouder Paul Laudy. En ook ditmaal was er weer een Kidsgids en een Engelstalige versie van het programma. De Historische Vereniging Oud Leiden was in de Burgerzaal van het stadhuis aanwezig met een voortdurend bemande stand en een presentatie van de Beeldbank. Het resultaat van de ledenwerving was prima, ruim dertig nieuwe leden werden direct ingeschreven en in de dagen erna nog eens een aantal.

Restauratie Hogewoerd 59-61 begonnen

In oktober 2014 kocht de stichting Diogenes de panden Hogewoerd 59-61 en 63 aan. Op de benedenverdieping van de nummers 59 en 61, die samen als één pand beschouwd worden, was meer dan twee eeuwen lang een wijnkoperij gehuisvest, terwijl de bovenverdieping als woonruimte gebruikt werd. De wijnkoperij sloot in november 2013 haar deuren. In het hoekpand op nummer 63 was beneden een kleine winkel. Ook hier was de bovenverdieping als woonruimte in gebruik. Een gedenksteen in de gevel herinnert nog aan het feit dat de dichter Piet Paaltjens (François Haver-schmidt) hier van 1852 tot 1855 zijn studentenka-mer had.

*De wijnkoperij aan de Hogewoerd 59-61
(foto: www.diogenes-leiden.nl).*

In het voortraject werden al enkele bijzondere vondsten gedaan. Zo werden in de voorkamer op de eerste verdieping van Hogewoerd 61 onder het behang resten van een oude muurschildering aangetroffen. Op basis van vergelijking met het patroon op een linnen behangsel in Museum Meer-manno in Den Haag wordt deze muurschildering gedateerd tussen 1740 en 1760. Ook werden in een van de opslagruimtes van de voormalige wijnkoperij achter enkele gemetselde wijnschappen oude tegeltjes gevonden. Deze stammen waar-schijnlijk uit de periode tussen 1675 en 1725.

Achter het behang bevindt zich een 18de-eeuwse muurschildering (foto: www.diogenes-leiden.nl).

In september 2016 is be-gonnen met de restauratie van Hogewoerd 59-61. Voor Hogewoerd 63 zal een afzonderlijk restauratieplan worden gemaakt. Eerder dit jaar was het asbest al uit het pand verwijderd en werden de vloer en de klinkers elders opgeslagen. Er is eerst gewerkt aan de verbetering van de stabiliteit van het complex. Vloeren die gevaarlijk zwak waren, werden ondersteund met hulpconstructies. In oktober werd het minder waardevol-le deel van het complex aan de kant van de Koenesteeg gesloopt. Daarna begon het herstel van de daken en de dakgoten. Volgens de planning zijn de werkzaamheden van de aannemer voor de bouwvakvakantie van 2017 afgerond. Daarna gaat de schilder aan het werk. Rond september 2017 komen de woningen, eigendom van de stichting Diogenes, beschikbaar voor de verhuur.

*Tegeltjes uit de
periode 1675-1725
(foto: www.diogenes-leiden.nl).*

HVOL BEDRIJFSLEDEN

Holdingmaatschappij
R.H. Breedveld B.V.

Coördesign

Alrijne Zorggroep

Museum Boerhaave

Breedveld Holding

Buik en Van der Horst, gerechtsdeurwaarders

De Clercq, advocaten en belastingadviseurs

Van Cleef Holding

De Leeuw Makelaardij bv

De Ruyter de Wildt en De Vroom, advocaten

EDUARD Leiden Concept Store

Griffioen Precious Presents vof

Geelkerken Linskens, advocaten

HBK, Belastingadviseurs & Accountants

Hoogheemraadschap van Rijnland

Glas- en Schilderwerken van Muiden bv

Stichting Pieterskerk Leiden

Prima Management

Rabobank Leiden-Katwijk

Regionaal Opleidingen Centrum Leiden (ROC)

Restaurant Engelbertha Hoeve bv

Museum Volkenkunde

Stichting Confessioneel Onderwijs Leiden

Studio Coördesign bv

Tandartsenpraktijk Zoeterwoudsesingel

Teekens Karstens, advocaten en notarissen

Van der Valk Hotel Leiden

Zorgverzekeraar Zorg en Zekerheid

Rabobank

Retouradres: HVOL
Postbus 917, 2300AX Leiden

CONSUMPTIEBON

Dies 2016

Op monumentenlijst

Kort voor het drukken van dit blad werd bekend dat B en W het advies opvolgt van de Commissie Cultuurhistorie

om de Centrale Woonblokken in De Kooi aan te wijzen als gemeentelijk monument. Dat geldt ook voor twee huizenblokken aan de Lage Rijndijk en twee aan het Kooizicht. Geen sloop maar restauratie, waarvoor onder meer onze vereniging zich nadrukkelijk heeft ingezet, komt daarmee een grote stap dichterbij. Eerder al drong de gemeenteraad, die het laatste woord heeft, in meerderheid daarop aan.

Links een hoek van de Centrale Woonblokken en rechts de nieuwbouw in de steigers van de noordelijke blokken. (Foto Arie de Jong).

COLOFON

Postadres:

Secretaris HVOL, Postbus 917,
2300 AX Leiden, tel 06-20211908

E-mail: info@oudleiden.nl

ING bankrekeningnummers (alle t.n.v. Vereniging Oud Leiden) voor:

- contributies/schenken: NL74INGB0000175228
- betaling excursies: NL67INGB0005901264
- overige betalingen: NL03INGB0005887187

Website: www.oudleiden.nl

Website beeldbank: <http://beeldbank.oudleiden.nl>

Bestuur HVOL:

Rens Heruer - *voorzitter*

Gerard Kramer - *vicevoorzitter*

Adriaan Brandenburg - *secretaris*

Victor Wijnands - *penningmeester*

Emil Broesterhuizen

Tanneke Schoonheim

Wim Bleijie

Marjolein Hettinga

Overige contactpersonen:

Debbie van Steenpaal - *website*

Rob Smit - excursiecommissie@oudleiden.nl

Hans van Ulden - beeldbank@oudleiden.nl

Lenie Witkam - *jaarboekje*

Redactie Kwartaalblad:

Tanneke Schoonheim en Bram van Leeuwen

E-mail redactie: kwartaalblad@oudleiden.nl

K.v.K.-nummer 40445843

ANBI-nummer 804311912

ISSN-nummer 2214-353X

Opmaak en druk: Drukkerij Sparta, Leiden